Téma: Historie neziskových organizací

Předmět: Neziskové organizace

Zaslal(a): JahawCZ

Seskupení lidí s veřejně prospěšnými cíli má velmi hlubokou historii a docházelo k němu ve všech typech společenského uspořádání. Často to byla výsada privilegovaných stavů a svobodných občanů (Boukal, Nestátní neziskové organizace, 2009). V Evropě nastal značný rozvoj v 19. století po francouzské revoluci, která vytyčila hesla Volnost – Rovnost – Bratrství a na základě těchto idejí se začala tvořit občanská společnost, která se snažila naplnit odkaz revoluce ve formě fungujícího právního[1] a sociálního státu. Dalším motivem ke vzniku těchto společenství bylo ekonomické selhávání trhu a selhávání vlád. Při poruchách trhu bylo narušeno pojetí spravedlnosti, selhání samoregulačního tržního mechanismu vedlo k problémům, které soukromé subjekty nebyly schopny odstranit (Novotný, 2004). V českých zemích byla až do 18. století v této oblasti v dominantním postavení především církev. Mezi typickými vzory pomáhajícím nemocným a chudým lze uvést sv. Anežku Českou, sv. Ludmilu či sv. Zdislavu. Ve vzdělávání vynikaly řády jezuitů a piaristů (Novotný, 2008).

Významnou změnou v Rakouském císařství byl zákon z roku 1867, který umožnil legalizaci některých dosud neformálních spolků. Založení spolku se totiž díky němu státním úřadům pouze oznamovalo. Úřady tak mohly založení spolku zakázat pouze v případech, kdy stanovy odporovaly zákonu (Zákon 134/1867). Rozvoj neziskových organizací pokračoval i po založení Československa. Díky rozsáhlým občanským svobodám mohla začít vznikat celá řada organizací. Jednalo se o sdružení pro pěstování styků mezi národy, turistické, myslivecké spolky a sportovní spolky. Významnou roli hrál také Československý Červený kříž (Novotný, 2008).

Negativní zásah do neziskových organizací se odehrál po nástupu komunistického režimu, konkrétně lze uvést zákon 68/1951 Sb. z roku 1951, který například uvádí (Sbírka zákonů republiky Československé, 1951, důvodová zpráva):

„Popud k přeměně spolků, jejichž poslání a struktura se k tomu hodí, v organisace nového typu nebo k jejich včlenění do některé organisace a pomůže při likvidaci spolků, které neodpovídají společenským potřebám současné etapy budování socialismu.“

„Těžisko spolčování v lidové demokracii přechází na jednotné masové organisace.“ (Sbírka zákonů republiky Československé, 1951, důvodová zpráva)

Tento zákon vedl k hromadnému rušení spolků či jejich převádění pod Revoluční odborové hnutí a centrální instituce. Majetek sportovních spolků byl převeden pod Československou obec sokolskou a vznikla tak jednotná sportovní instituce (Kostková, 2005).

Politické uvolnění nastalo po roce 1968, významnější zlepšení nastalo po roce 1989, kdy se začala opět oblast spolků rychle rozvíjet, nicméně nikdy se už nedostala v postavení a rozmanitosti na úroveň první republiky (Novotný, 2008).

[1] Právní stát je vázán svým a přijatým mezinárodním právem, zajišťuje svobodu občanů a zaručuje působení a vymáhání práv (Novotný, Ekonomika a řízení neziskových organizací, 2004).